

Budoucnost **dětem**

Během své profesní kariéry pomohli tisícům dětí. Ona jako pediatrička, on coby gynekolog a porodník. Ivo Smrž přiváděl děti do světa, z něhož se rozhodl utéct, když si uvědomil, že budoucnost jeho vlastních dětí v něm skýtá jen omezené možnosti **ptal se Václav Tesař**

Na počátku osmdesátých let minulého století manželé, kteří se sezdali ještě během svých studií na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity, začali plánovat, jak ze socialistického Československa zmizet do svobody. Útěk z dráty obehnané země byl nakonec překvapivě snazší než nový začátek v tisíce kilometrů vzdálené kanadské provincii.

Letos v květnu se při jednom ze svých pravidelných návratů do Česka přijeli podívat taky na MUNI Day, na svou alma mater, později jsme se s doktorem Smržem spojili po internetu. Kanadán z něho prý nikdy nebude, jako spousta jiných krajánků usazených v zahraničí však při hovoru automaticky tyká a češtinu prokládá anglickými výrazy.

? Máte lékařskou profesi v rodině?

Dva strýcové, tři bratrance a dvě sestřenice – všichni doktoři. Hlavní vzory jsem měl dva – jednoho z bratranců, Dušana Kaláše, který po studiích pracoval ve Vrchlabí jako primář interny, a sestřenicí, Ivu Šimkovou, jež se stala pro změnu primářkou rentgenologie u svatě

Anny. Oba mimochodem taky studovali v Brně. Druhá sestřenice je očkařka, další bratranec stomatochirurg... Takže ano, naše rodina jsou buď učitelé, nebo doktoři. Jediná výjimka je můj bratr, ze kterého se stal inženýr.

? Vybavíte si, jak jste se na fakultě seznámil s pozdější manželkou?

Ano, bylo to na zimním výcvikovém kurzu. Žena byla o ročník výš a dělala pediatrii. Oba nás bavily šachy a jednou mě oslovila, jestli bych jí nepomohl

dařilo si to místo vybojovat, snad i díky tomu, že jsem tam byl už během studií na praxi, a tak jsem u gynekologie mohl zůstat až dodnes. Znojmo je bezvadný, tam se mi moc líbilo.

? Jak dlouho jste ve Znojmě působil?

Dlouho! Udělal jsem si první, pak i druhou atestaci, nějaký čas jsem ve Znojmě působil jako ordinář, a po několika letech se objevila dokonce *possibility*, že bych se přesunul na primariát do Jihlavy...

” Zkrátka jsme se rozhodli, že chceme dát dětem šanci na lepší budoucnost. Já jsem utíkal jako soudruh!

s řešením nějaké partie. To byl začátek našeho vztahu. Dnes už jsme spolu přes padesát let.

? Jak vzpomínáte na události roku 1968 a jak ovlivnily vaše profesní kroky?

Na jaře to začalo vypadat vesele a všichni byli nadšení. Pak do toho ale Rusi začali zasahovat a tím pádem to zhaslo. Dubček byl odstaven, vzal to do ruky Husák a bylo hotovo. Když Rusáci přijeli, byl jsem zrovna na vojně v Mikulově, takže si to pamatuju jako takovou nepřijemnou záležitost. Hned jsme měli po cvičení a druhý den jsem jel domů do Znojma, kde jsem měl domluvenou svou první práci.

? Sehrála ve výběru vašeho prvního místa nějakou roli politika?

Znojmo mi moc politické nepřišlo, tam se hledělo hlavně na schopnosti, řekl bych. A já jsem chtěl do Znojma kvůli manželce, která tam už pracovala na pediatrii. Tou dobou už jsme byli svoji. Mě vždycky přitahovala gynekologie, spolu s porodnictvím mi přišla jako dost pestrý a atraktivní obor, vyžadující hluboké znalosti v medicíně. U státnic jsem z gynekologie dostal za výbornou, dokonce s pochvalou. Ve Znojmě byl sice o gynekologii docela boj, byli jsme tam dva nebo tři adepti, ale mně se po-

Když rozhoduje ulice

Uliční výbory byly „místními organizacemi KSČ“, do jejichž agendy mohlo spadat i psaní kádrových posudků na obyvatele dané ulice. Mohly tak spolurozhodovat třeba i o tom, co mohou dotyční studovat, kde pracovat nebo zda mohou vyjet na dovolenou do zahraničí. ♥

? ... ale k tomu už nedošlo...

No, ne, no... Tehdy jsme se rozhodli, to bylo ve čtyřiaosmdesátém roce, že odejdeme. Byli jsme ještě relativně mladí, abychom to mohli zkusit jinde, mně bylo osmatřicet. Ale bylo to o prsa. Měli jsme obavy, jestli všechno vyjde a nebudou potíže ze strany systému.

? K emigraci jste se tedy rozhodli po nějakých patnácti letech kariéry v socialismu?

My jsme o tom přemýšleli už delší dobu, ale žena měla nemocnou babičku, já zase tátu, takže by od nás nebylo slušný odejít. A ani to nebylo snadný! Pořídili jsme si dvě děti a utíkat s dětma není jednoduchý. Zkusili jsme to tak, že jsme se přihlásili jako experti do rozvojových zemí. Přes Polytechnu (viz box), která nás poslala do Zambie, ale tam už jsme nikdy nedoletěli. Na přestupní stanici v Římě jsme požádali

o azyl, a tím začala naše anabáze mimo republiku.

? Emigrovat jste se rozhodli i přesto, že jste měli, jestli tomu rozumím správně, oba s manželkou stálou práci a snad i jistou pozici v Nemocnici Znojmo?

Ono to bylo trochu *tricky*, protože na fakultě mě přinutili vstoupit do strany, takže jsem fungoval jako člen strany. V sedmdesátém roce, kdy se dělaly velké prověrky, jsem byl na vojně – rok povin-

mi moc nelíbilo, co jsem nechtěl... No, a když pak děti šly do školy a začaly prokazovat, že obě mají neuvěřitelné schopnosti, tak jsme si s manželkou říkali, že musíme udělat něco, aby měly možnost je rozvíjet, což v tehdejšímu systému nebylo tak jisté. Tehdy se praktikoval způsob „doktor – dělník – doktor – dělník“, a když uliční výbor (viz box) rozhodl, že v rodině doktorů už další doktor není třeba, tak ho prostě studovat nepustili. Neříkám, že to bylo pravidlo, ale na některých místech to tak bylo a Znojmo

” Když uliční výbor řekl, že v rodině doktorů už další doktor není třeba, tak člověka nepustili studovat

né vojenské služby. Z mně neznámých důvodů mě tam jako doktora prověřovali, ale řekli, že jsem OK, tak jsem ve straně zůstal. Ale dost mě to trápilo, protože strana mě furt tlačila do něčeho, co se

✓ Ivo Smrž s kolegy na sále v nemocnici v Corner Brooku

začalo být jeden čas velice rudé. Tak jsme se zkrátka rozhodli, že chceme dát dětem šanci na lepší budoucnost. Čili já jsem utíkal jako soudruh!

? Jak takový nátlak na studenta, aby vstoupil do strany, vypadal?

Přišli s tím, že jsem výborný student a tohle a tamto a že by chtěli, abych byl ve straně. Lidi se nebránili. Teda, byli hrdinové, kteří odmítli, ale já jsem hrdina nikdy nebyl, takže...

? ... takže jste byl v komunistické straně, ale že byste se nějak víc angažoval, to z vašeho vyprávění necítím...

No, ne... (zasměje se) Ale díky tomu, že jsem byl ve straně, mi dovolili udělat atestaci druhého stupně, což taky nemohl každý, takže mělo to své plus a mínus. Těch mínusů ale bylo ve finále víc.

? Kdy jste tedy začali zvažovat emigraci jako reálné řešení?

Je otázka, jestli to bylo řešení. Všechno má svoje pro a proti. Když jsme odcházeli, děckám bylo jedenáct a třináct let a byla to šance na jiný život. Když jsme začali přemýšlet, že odejdeme přes výjezd do rozvojových zemí, tak celý ten proces – než nás schválili a mohli jsme skutečně vyjet – trval asi tři roky.

? Byl to váš první pokus?

Ještě předtím jsme to cestou na dovolenou k moři zkusili přes

Jugoslávii, poptávali jsme se v Bělehradě na úřadě pro emigraci. Tam fungoval velký lágr, kde lidi dlouhou dobu čekávali, jestli je někdo přijme, nebo ne. Odtam se jezděvalo hlavně do USA, Austrálie, Kanady a jižní Afriky. Ale vyhnali nás: „*Pronásledování nejste, oba doktoři, tak palte dom.*“ (směje se)

? Dokáží si představit, že režim mohl shledat jako podezřelý, že chcete do Zambie odjet společně s manželkou i s dětmi...

Měli jsme tam s manželkou učit a bylo nám dovoleno si vzít i děti. Podmínka byla, že žena s dětmi se vrátí za rok, já za dva, takže v momentě, kdy už bylo vše povoleno a schváleno a byla určena země, už to bylo v klidu. V Římě, místo toho, abychom přestoupili na letadlo do Afriky, jsme šli na policii s tím, že chceme zůstat. Policiajtí s tím neměli problém, převezli nás do uprchlického tábora a za tři měsíce jsme byli v Kanadě.

? Tři měsíce byla dost krátká doba na tehdejší zvyklosti, ne?

Byli jsme jedni z nejrychlejších emigrantů, jimž se podařilo dostat z tábora pryč! V těch táborech totiž fungoval takový bodový systém, kterým byli uprchlíci hodnoceni, a protože jsme

jedna Američanka, co učila angličtinu, a protože jsme si ji nějak naklonili, tak pro mě získala srandovní *job*. Dělal jsem v lágru knihovníka a půjčoval knihy. Ale byl jsem za to placený, takže jsme měli na *žvýkačky* a pro děcka extra ovoce. Žena nejdřív uklízela, ale pak díky téhle Američance začala pracovat na kanadské ambasádě, kde přijímala české a polské občany, se kterými vypisovala všechny možné dokumenty. Takže nám to docela uteklo.

? Kde jste se v tehdejší Československu naučil tak dobře anglicky?

Měl jsem nejdřív angličtinu na střední škole, a když nám pak schválili výjezd do Zambie, tak jsem se přihlásil do kurzu angličtiny a učil jsem se ji, i když jsem byl měsíc v Praze na kurzu pro tropické choroby.

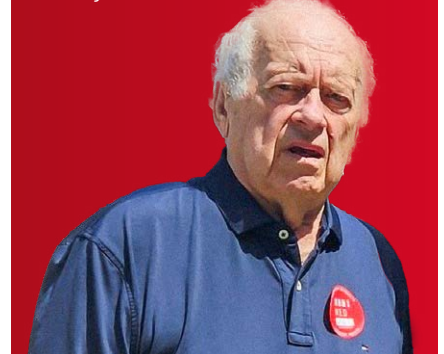
? Kanadu jako cílovou destinaci jste měli vytipovanou předem, nebo to vyplynulo až během vašeho pobytu v uprchlickém táboře v Itálii?

Nevlastní bratr ženy odešel do Kanady už dřív, ale koneckonců i řada dalších známých. Do Spojených států jsem neměl moc chuť jít a jižní Afrika, to by

kdo je?

MUDr. Ivo Smrž

Chodil na jedenáctiletou školu na Mendlově náměstí, která se však přestěhovala na Koněvovu a dnes je z ní gymnázium Vídeňská. Dle svých slov měl kliku, protože šel z osmé třídy na jedenáctiletku a skončil střední školu v sedmnácti letech. Lékařskou fakultu tak opouštěl ve třidvaceti. Jak sám říká: „*Byl jsem proklatě mladý doktor!*“

pár věcí, co jsme měli doma, jsem rozdál s tím, že je nebudu dva roky potřebovat... Jinak jsme ale teda přišli o chaloupku v Čížově a o garáž... Po revoluci nám pak psali právníci, že nám zařídí, abychom je dostali zpátky, žena však nechtěla. Udělali jsme chybu, pro-

” Žádné konsekvence to nemělo: nikoho neperzekvovali, nikoho nepronásledovali, nikdo neztratil práci

byli oba doktoři, oba jsme byli schopní komunikovat v angličtině a měli jsme dvě děti, tak jsme dostali dost bodů a šlo to rychle.

? Jaké v těchto uprchlických táborech panovaly podmínky?

Byli jsme asi šedesát kilometrů od Říma. Stravování bylo zajištěné, ubytování bylo docela *acceptable* a syn byl už v té době velice vzdělaný, tak se ženou hodně jezdili do okolí i přímo do Říma, kde se se svými znalostmi historie a hudby vyloženě vyžíval. V Římě byl velice *happy*. Jinak, v táborech bylo strašně moc Poláků. Poláci totiž každý týden pouštěli plné letadlo k papežovi, kterým byl tehdy Jan Pavel II., a polovina jich už zůstala v Římě, takže letadlo se pak vracelo poloprázdné... Obecně jsme to v táborech přežili velice dobře. Byla tam

bylo vzhledem k nejisté politické situaci dost o hubu. (směje se) A Austrálie, ta byla úplně kdesi... Takže Kanada pro nás byla *number one*.

? V příbězích emigrantů je často klíčový prvek utajení, kdy o jejich záměru netušili ani nejbližší příbuzní. Bylo to stejné u vás?

Že chceme odejít, nikdo nevěděl. Vůbec nikdo. Ani nejbližší rodina. My jsme jim to oznámili, až jsme byli pryč, takže nikdo nemohl být perzekvovaný. A tím, že jsme měli jet do rozvojové země, jsme měli dobrý *cover up*. Prostě jsme měli odjet do Zambie a tím to haslo. Vážně nikdo neměl ani tušení!

? Co jste nechávali za sebou?

Nic moc... V tom byla Zambie taky dobré krytí. Prodal jsem auto,

? Když jste museli projít takovým „uprchlickým výběrovým řízením“, měli jste už v Kanadě předjednanou nějakou práci nebo zajištěné bydlení?

Kdepak! To byl takový krok do neznáma. Měli jsme na kanadské ambasádě dvakrát osobní interview, kde si každého proklepávali, než ho vzali. Ptali se nás, co bychom chtěli dělat a kam bychom chtěli jít. Řekli jsme, že bychom chtěli být dál doktoři, ale jinak že je nám jedno, kam půjdeme. Největší šance prý byla na Newfoundland, tak říkáme „*Fajn, jedeme na Newfoundland!*“ Ale začít dělat medicínu v Kanadě, to není lehká věc. Dnes

už je to zase jinak, ale za nás to bylo dost těžké. Tvrdá práce, rok studia a tak dále.

? Co pro Kanadány vůbec znamenalo, že jste byl gynekolog z Československa, se dvěma atestacemi a patnáctiletou praxí?

Vůbec nic! Nejdřív jsem musel udělat nostrifikaci, *evaluating exam*, což bylo nějakých čtyři sta otázek ze všech možných oborů, které jsem musel mít správně alespoň z pětaosmdesáti procent, abych prošel. To byla jedna věc. Druhá byla ta, že i když jsi to absolvoval, tak záleželo, co ti kdo nabídl. Na Newfoundlandu byla ale velká potřeba doktorů, takže jsem nejdřív pracoval pod dohledem jednoho gynekologa, než asi po měsíci rozhodli, že jsem OK. Jenže pak jsem musel udělat další krok, takže jsem další roky dokazoval, že jsem *fully qualified in Canada*... Takže i když tu druhou atestaci sice respektovali, vlastně mi

řekli, ať zapomenou všechno, co jsem se naučil, že oni to dělají jinak. Což nebyla tak úplně pravda. Časem jsem zjistil, že s tím, co jsem uměl a co ze mě udělal můj šéf, jsem Kanadánům bohatě stačil. Žádné *big deal*. Techniku měli trošku jináči – tu jsem od nich převzal, protože byla rychlejší a efektivnější – a pak docházely nové a nové systémy operování s novým vybavením a technologiemi. Bylo to zajímavé a nakonec, myslím, jsem se dostal na docela solidní úroveň. Nikdo mě nevyhodil, nikdo mě nezavřel, nikdo mi nestěžoval, nikdo mě nežaloval. Což je v Kanadě velký úspěch, když tě nikdo ani jednou nežaluje. Do důchodu jsem tak šel s čistým štítem.

” V Kanadě je velký úspěch, když tě nikdo ani jednou nežaluje. Do důchodu jsem tak šel s čistým štítem

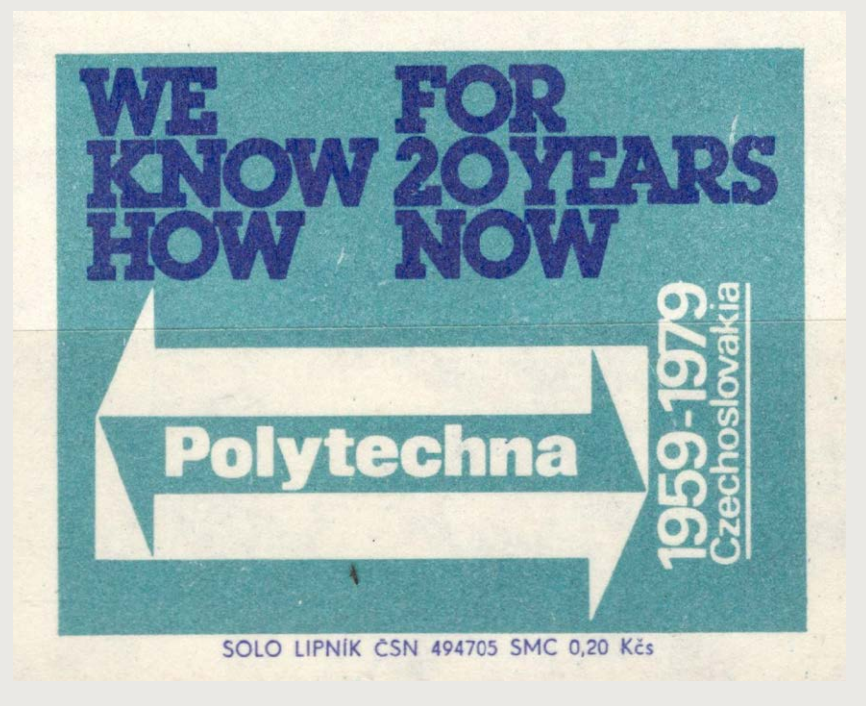
? Jaké tedy bylo z profesního hlediska srovnání kanadského prostředí s tím, které jste znal z tehdejšího Československa? Včetně třeba vybavenosti zdravotnických zařízení...

Tak zrovna vybavenost tenkrát byla ve srovnání s Českem výborná. Ale myslím, že se nám pak Západ podařilo velice rychle dohonit a dnes už ten rozdíl v kvalitě lékařské péče – srovnám-li konkrétně Kanadu a Česko – prakticky není. *Medical care* je velký byznys a oni tenkrát zkrátka měli prachy a my doktoři jsme tak dostali všechno, na co jsme si vzpomněli. Pak to ale začalo být horší a horší a už jsme se začínali víc hádat, do čeho ty prachy půjdou,

Experti do zahraničí

Polytechna byla jedním z tzv. podniků zahraničního obchodu (PZO), řízených Ministerstvem zahraničního obchodu, které měly v komunistickém Československu monopol na provozování zahraničního obchodu. Polytechna „zprostředkovávala technickou spolupráci“

v oborech definovaných vyhláškou. V rámci své činnosti vysílala do zahraničí experty, jejichž platy inkasovala, ale vyplácela jim jen část skutečné mzdy. Více se o fungování PZO v afrických zemích můžete dočíst např. v magazínu Ústavu pro studium totalitních režimů. ♥

a leccos jsme si museli vybojovat. Když jsme ale přijeli, tak kvalita péče tu byla vysoká.

? Mělo v Československu nějakou dohru, že jste s manželkou a dětmi emigrovali? Ať už v rodině, nebo na pracovišti?

Žádné velké konsekvence to nemělo. Nikoho neperzekvovali, nikoho nepronásledovali, nikdo neztratil práci, všichni byli OK. Jen ve špitále z toho měli srandu, že soudruh utekl na Západ. (směje se) Šéfa sice vyslyšali, ale řekl, že o tom nic nevěděl, že je moje věc, jak jsem se rozhodl, a že on s tím neměl nic společného, takže i on byl v pohodě. Někteří kolegové, řekl bych, nám dokonce fandili a byli zvědaví, jak zvládneme ty zkoušky. Protože už před námi ze Znojma utekla jedna kolegyně a ta je dělala natříkrát. My jsme je oba s manželkou zvládli levou zadní na první pokus.

? Dostal jste se v Kanadě do kontaktu s nějakými krajany? Hodně emigrantů tehdy mířilo do Toronta, pokud vím, což je ale z Newfoundlandu kus cesty...

Nakonec jsme zakotvili v Corner Brooku, kde působili dva ortopedi a jeden chirurg ze Slovenska a jedna pediatrička

z Česka. A ještě jeden gynekolog z Brna, který tam ale dlouho nepobyl a zdrhl do jižní Afriky. Pak se vrátil a zmizel pro změnu do Anglie, do Londýna, kde už zůstal, pokud vím. Takže bylo to pro nás docela přátelský město.

? Zůstal jste nějak v kontaktu s děním v Československu? Zajímal vás, co se v rodné zemi děje?

No jéje! Furt to sleduju a denně čtu český noviny. A se svým nejbližším přítelem jsem ve velice úzkém kontaktu od doby, co jsme odešli. S pár kolegy taky ještě, s bráchou... Byli jsme zpátky v Česku mockrát.

? S jakými pocity jste z Kanady sledoval revoluční události devětaosmdesátého roku?

(zasměje se) Říkal jsem si: „Do pekla, kdybych věděl, že se tohle stane, tak bych nikam neutíkal!“ I když je velice pravděpodobné, že by mě po revoluci jako soudruha tvrdě vosolili.

? Měl jste tedy v Kanadě momenty, kdy jste svého rozhodnutí utéct litoval?

To zase říct nemůžu. Moje dcera tu udělala úspěšně *med school* a pracuje jako oční lékařka, syn zase vystudoval

„ Když člověk operuje, má to svoje rizika. A operovat v cizí zemi, cizí lidi, to je velice stresové

práva, takže z tohoto hlediska nemůžu říct, že bych litoval. Ale rád se vracím do Česka a furt su Čech. Kanadčan ze mě nikdy nebude.

? Jak moc v novém a cizím prostředí pomáhalo, že jste v tom s manželkou společně, oba lékaři? Jak moc jste si byli ve slabších chvílích oporou?

Tak museli jsme si být oporou... Třeba když jsme čekali na výsledky těch lékařských zkoušek, to bylo dost stresové.

Kdybychom je neudělali, tak jsme namydlení a museli bychom to zkoušet znovu za rok. Pro mě býval stres i na sále. Když člověk operuje, má to svoje rizika, a operovat v cizí zemi, cizí lidi, to je velice stresové. V tom to pro mě bylo první měsíce hrozné.

? Strávil jste celý profesní život v jedné nemocnici?

Když jsem potřeboval dokázat, že mám plnou kvalifikaci, tak jsem strávil rok na *internshipu* v St. John's, taky v Newfoundlandu. Protože kdo ji neměl, tak měl o deset až dvacet procent nižší plat. Po tomhle *internshipu* jsem byl ještě rok na gyndě na specializaci, a až pak jsem se mohl vrátit do Corner Brooku, kde jsem měl plný plat a kde jsem strávil zbytek kariéry.

? O návratu jste po revoluci neuvažovali? Přece jen, tou dobou jste byli v Kanadě teprve pět let...

Už jsme tu všechno měli tak rozběhnuté, že už to nepřipadalo v úvahu. Nejen kvůli děckám, ale i kvůli nám. Těžko

▲ Dnes už to je s cestováním kvůli zdraví složitější, ale do Česka se manželé Smržovi vrací vždycky rádi

předvídat, co by se stalo, ale byl jsem soudruh a ty kolikrát i v nemocnicích zbavovali funkcí... Klidně jsem mohl dopadnout stejně...

? Co vám po čtyřiceti letech v Kanadě nejvíc chybí z Česka?

Hodně jsme procestovali svět, viděl jsem místa, o kterých se mi ani nezdálo – safari v Africe, tučňáky na Antarktidě, v Austrálii jsme byli, na Papui Nové Guineji, Jižní Ameriku máme projetou... To jsou vzpomínky, co ti nikdo nesebere. A co se týče češství, tím, že denně sleduju, co se děje, a tím, že jsem v úzkém kontaktu s bratrem i s kamarádem a vracel jsem se v podstatě každý rok, tak nemůžu říct, že by mi něco až tak chybělo. Dnes už to je s cestováním kvůli zdraví složitější, ale vracím se do Česka vždycky rád a vždycky jsme mezi kamarády hezky vítáni a přijímáni. ❤️